

Osaamisella vihreää kasvua ja hyvinvointia

Koulutus- ja tutkimusministerineuvoston
(MR-U) koulutus- ja tutkimusalan strategia
2011–2013

Osaamisella vihreää kasvua ja hyvinvointia

- 7 Johdanto
- 8 Visio
- 9 Koulutus – tutkimus – innovaatio Pohjoismaissa
- 12 Pohjoismaat maailmassa
- 13 Miten Pohjoismaat tekevät yhteistyötä
- 14 Seuranta ja arviointi

Osaamisella vihreää kasvua ja hyvinvointia

Koulutus- ja tutkimusministerineuvoston (MR-U)

koulutus- ja tutkimusalan strategia 2011–2013

ANP 2010:794

© Pohjoismaiden ministerineuvosto, Kööpenhamina 2011

ISBN 978-92-893-2181-5

Suunnittelu: Jette Koefoed

Kuvat: ImageSelect

Painos: 300

Paino: Arco Grafisk A/S, Skive

Painettu ympäristöä säästävälle paperille, joka täyttää pohjoismaisen Joutsenmerkin kriteerit.

Julkaisua voi tilata osoitteesta www.norden.org/order.

Muita julkaisuja on osoitteessa www.norden.org/publikationer.

Pohjoismaiden ministerineuvosto on myöntänyt tukea raportin julkaisemiseen. Raportin sisältö ei välttämättä edusta Pohjoismaiden ministerineuvoston kantaa, näkemyksiä tai suosituksia.

Printed in Denmark

Pohjoismainen yhteistyö

Pohjoismainen yhteistyö on yksi maailman laajimpia alueellisia yhteistyömuotoja. Yhteistyön piiriin kuuluvat Islanti, Norja, Ruotsi, Suomi ja Tanska sekä itsehallintoalueet Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlanti.

Pohjoismaista yhteistyötä tehdään politiikan, talouden ja kulttuurin aloilla tärkeänä osana eurooppalaista ja kansainvälistä yhteistyötä. Pohjoismaisen yhteisön tavoitteena on vahva Pohjola vahvassa Euroopassa.

Pohjoismainen yhteistyö pyrkii vahvistamaan pohjoismaisia ja alueellisia etuja ja arvoja globaalissa maailmassa. Maiden yhteiset arvot lujittavat osaltaan Pohjolan asemaa yhtenä maailman innovatiivisimmista ja kilpailukykyisimmistä alueista.

Nordisk Ministerråd

(Pohjoismaiden ministerineuvosto)

Ved Stranden 18

DK-1061 København K

Puh. (+45) 3396 0200

Nordisk Råd

(Pohjoismaiden neuvosto)

Ved Stranden 18

DK-1061 København K

Puh. (+45) 3396 0400

www.norden.org

Osaamisella vihreää kasvua ja hyvinvointia

spruu
språk sa
tionssmouk
skrift

Johdanto

Pohjoismailla on merkittäviä inhimillisiä ja taloudellisia voimavaroja. Niiden erityisvahvuus on hyvinvointiyhteiskunnissa sekä kielellisessä ja kulttuurisessa yhteenkuuluvuudessa.

Globalisaatio tarjoaa Pohjoismaille uusia mahdollisuuksia. Kansainvälisen finanssikriisin jälkivaikutukset ja maissa tapahtuvat demografiset muutokset aiheuttavat samaan aikaan paineita hyvinvoinnille. Nuorten ja vasta valmistuneiden työttömyysluvut ovat korkeat. Työelämä pinnistelee Pohjoismaiden ulkopuolelta tulevan kilpailun kanssa. Globalisaatio on haaste koulutusjärjestelmille, tutkimukselle, työelämälle ja koko yhteiskunnalle sekä Pohjoismaissa että maailmanlaajuisesti.

Priorisoidut ja kauaskantoiset investoinnit osaamiseen ja tutkimukseen sekä kykymme muuntaa ne innovaatioiksi ja kestäväksi kasvuksi ovat avain siihen, että

Pohjoismaat voivat vastedeskin olla osaamisen ja hyvinvoinnin johtava alue. Vihreänä kasvupolitiikkana ilmenevät uudet poliittiset suuntauokset sekä kyky rajat ylittävään ja kansainväliseen yhteistoimintaan ovat edellytys globaalien haasteiden kuten ilmastonmuutoksen, resurssikriisien ja köyhyyden ratkaisemiseen.

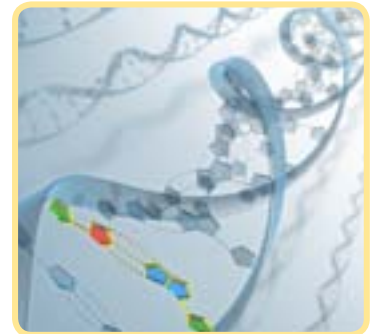
Pohjoismaiden pääministerit päättivät vuonna 2007 niin sanotusta globalisaatioalioitteesta, jonka tarkoituksena on vahvistaa Pohjoismaita osaavampana, näkyvämpänä ja hyvinvoivana Pohjolana. Pääministerien visio on kirvoittanut Pohjoismaiden ministerineuvostossa (PMN) useita globalisaatiohankkeita. Poliittisten ja sisällöllisten priorisointien ohella globalisaatiohankkeet edustavat myös pohjoismaisen yhteistyön uusia muotoja. Monet tämän strategian priorisoinneista toteutetaan globalisaatiohankkeina yhteistyössä muiden ministerineuvostojen sekä pohjoismaisten ja kansallisten osapuolten kanssa.

Visio

Osaamisella vihreää kasvua ja hyvinvointia

Strategian tulee luoda suuntaviivat opetus- ja tutkimusministerineuvoston (MR-U) yhteistyölle strategiakaudella 2011–2013 ja yleisemmin:

- kehittää toimivia, rajattomia pohjoismaisia koulutus-, tutkimus- ja innovaatioalueita, joilla varmistetaan Pohjoismaiden edelläkävijäasema osaamisen kehittämisessä ja korkeatasoisen tutkimuksen tuottamisessa
- kehittää Pohjoismaiden osaan väestön vertailuetua
- turvata tehokkaat ja joustavat yhteiset työmarkkinat, joilla on käytössään riittävästi osavaa työvoimaa
- edistää Pohjoismaiden kilpailukykyä muun muassa edistämällä pitkäjänteisesti vihreää kasvua
- edistää Pohjoismaiden osallistumista ja vaikuttamista kansainvälisellä areenalla
- kehittää pohjoismaisen kieli- ja kulttuuri-identiteetin ja Pohjoismaiden yhteiskuntamallien tarjoamaa yhteistä arvoperustaa.

Koulutus – tutkimus – innovaatio Pohjoismaissa

Uutta tietoa ja kehitystä syntyy koulutuksen, tutkimuksen ja innovaation välisessä optimaalisessa vuorovaikutuksessa – osaa-miskolmiossa. Tämä voi tarjota Pohjoismaille uusien kumppanuuksien ja muiden strategisten yhteistyösuhteiden kautta uusia mahdollisuuksia osaamisen kehittämiseen, vihreään kasvuun ja hyvinvoinnin kehittämiseen. Pohjoismaat voivat hyödyntää tätä mahdollisuutta pyrkimällä alueelliseksi roolimalliksi eurooppalaisissa yhteyksissä.

Uusi tieto lasten, nuorten, opiskelijoiden ja aikuisten asemasta koulutus- ja oppimisketjussa voi edistää kehitystä ja lujittaa Pohjoismaiden uusia ja nykyisiä vahvuuksia.

Tutkimusyhteistyötä tehdään yhä enemmän yli maanrajojen, ja jotta tutkimusmäärärahoista saataisiin mahdollisimman suuri hyöty, kansallisten, alueellisten ja kansainvälisten tutkimuselinten vuorovaikutuksen on oltava entistä joustavampaa. Kansallisia tutkimuspainotuksia sekä Pohjoismaiden ja EU:n painotuksia on koordinoitava paremmin, sillä se saattaa

vaikuttaa merkittävästi mittavien tutkimuspanostusten saamiseen.

Koulutusmarkkinat ja osaaminen ovat muuttuneet globaaleiksi myös korkea-asteen koulutuksessa. Tämä synnyttää niin kansallista, alueellista kuin kansainvälistäkin kilpailua parhaista opiskelijoista ja tutkijoista. Kansainvälistymisen vuoksi on yhä tärkeämpää pystyä dokumentoimaan omat vahvuutensa osaamisen alalla.

Perusopetus on pohja, jonka avulla saavutetaan poliittiset tavoitteet ja katkaistaan kielteisen sosiaalisen aseman periytyvyys. Peruskoulussa useimmat nuoret saavat kimmokkeen toisen asteen ja korkea-asteen suorittamiseen. Laatua ja osallisuutta edistävä peruskoulu ja ammattikoulutus lisäävät yksilön ja yhteiskunnan tulevaa hyvinvointia ja arvon luomista.

Aikuisten oppimisen alalla on kehitettävä strategioita, joilla varmistetaan elinikäinen oppiminen. Samalla on painotettava koulutusjärjestelmän ulkopuolella hankittua osaamista ja työntekijöiden perusvalmiuksien paran-

tamista. Elinikäinen oppiminen, mukaan lukien vapaa sivistystyö, auttaa parantamaan osaamista ja lisää yksilön turvallisuutta edistämällä samalla arvon luomista ja joustavaa työelämää.

MR-U:lla on koordinoituvastuu Pohjoismaiden ministerineuvoston kielialan panostuksista. Nykyistä laajaa yhteistyötä kehitetään tarkoituksena kannustaa Pohjoismaita säilyttämään ja kehittämään kielellistä vertailuetuaan. Lapset ja nuoret ovat ensisijaistettu kohderyhmä.

MR-U koordinoi myös Pohjoismaiden ministerineuvoston panostuksia tieto- ja viestintätekniikkapolitiikan alalla. Tehokas ja yhtenäinen tieto- ja viestintätekniikkapolitiikka on yhteiskuntiemme kannalta ratkaisevan tärkeä. Muun muassa lippulaivahankkeista saatuja hyviä kokemuksia tulee kehittää.

Koulutus – tutkimus – innovaatio Pohjoismaissa

Strategiakaudella 2011–2013 MR-U aikoo:

Tutkimus – innovaatio – koulutus

- kehittää pohjoismaista tutkimus- ja innovaatioaluetta (NORIA) osana vastaavaa eurooppalaista tutkimusalueita (ERA) ja edistää viidettä vapautta eli tiedon vapaata liikkuvuutta
- tukea kansallisten ja pohjoismaisten tutkimusta rahoittavien elinten välistä yhteistyötä pyrkimyksenä edistää joustavaa vuorovaikutusta tutkimusrahoituksen, tutkimuksen painopisteiden ja tutkimusinfrastruktuurin kesken
- helpottaa tutkimusalan yhteistyötä, joka parantaa alan toimijoiden mahdollisuuksia ja tuottaa maille lisäarvoa
- tukea tutkimusinfrastruktuuriin liittyviä yhteispohjoismaisia aloitteita
- edistää eScience- ja e-Infrastruktur-aloitteita
- auttaa tuomaan esille vihreiden tekniikoiden, muun muassa vihreän tieto- ja viestintätekniikan, tutkimusta, innovaatioita ja käyttöä
- poistaa vapaan liikkuvuuden esteitä Pohjoismaiden opiske-

lijoiden, tutkijoiden ja osaamisen tieltä

- kannustaa perustamaan innovatiivisia verkostoja ja kumppanuuksia julkisten ja yksityisten yritysten ja oppilaitosten kesken
- kehittää yhteispohjoismaisia maisterikoulutuksia
- seurata koulutustutkimus- ja tiedonvälitysaloitetta koko koulutusalan yleissaloitteena
- kehittää uutta tietoa ja kokemustenvaihtoa korkea-asteen oppilaitosten ja yhteiskunnan välisestä tiedonvaihdosta, mukaan lukien kaupallistaminen
- profiloida pohjoismaisia vahvuuksia korkea-asteen koulutuksen alalla muun muassa edistämällä laadunarviointiyhteistyötä
- edistää toisen asteen koulutuksen loppuun suorittamista ja ehkäistä nuorisotyöttömyyttä
- vahvistaa nuoria koskevan osaamisen kehittämistä eri koulutusjärjestelmissä, työelämässä ja yhteiskunnassa
- etsiä hyviä malleja, joilla edistetään pedagogista antia ja tehokasta resurssienkäyttöä peruskoulun erityisopetuksessa
- edistää luovuutta, innovaatioita ja yrittäjyyttä oppi-

misessä aina päiväkodista yliopistoon saakka

- kehittää elinikäisen oppimisen tehokkaita strategioita, jotka lisäävät joustavuutta ja liikkuvuutta
- kehittää työpaikkaa oppimapaikkana ja e-oppimisen käytön lisäämistä aikuisten oppimisessa sekä edistää koulutusjärjestelmän ulkopuolella hankitun osaamisen arviointiin liittyviä julkisten ja yksityisten yritysten sekä oppilaitosten välisiä kumppanuuksia
- kehittää Nordplus-kehysohjelmaa koulutusyhteistyöhön ja yhteiseen koulutusalueeseen liittyvän pohjoismaisen ja pohjoismais-balttilaisen pannonuksen kokoajana

Kielet – kielten ymmärtäminen

- vahvistaa lasten ja nuorten tanskan, ruotsin ja norjan ymmärtämistä
- vahvistaa pohjoismaisen kieliopoliittisen julistuksen kansallista seurantaa
- edistää kokemustenvaihtoa vieraiden kielten taidon tarpeesta tulevaisuudessa.

Tieto- ja viestintätekniikka

- kannustaa kokemustenvaihtoon ja toimintalinjoja koskevaan keskusteluun tieto- ja viestintätekniikka-alan mahdollisista pohjoismaisista yhteistyökysymyksistä ja edistää mahdollisuuksien mukaan yhteisiä panostuksia kansallisissa ja rajat ylittävisä yhteyksissä esimerkiksi standardisoinnin ja e-oppimisen alalla
- edistää julkis-yksityistä yhteistyötä kansalaisten ja työvoiman tieto- ja viestintätekniikkaosaamisen kehittämiseksi.

Pohjoismaat maailmassa

Globalisaatio ja pääministerien aloite globalisaatioyhteistyön vahvistamiseksi ja tiivistämiseksi nostaa globaalit ja kansainväliset asiat pohjoismaisen yhteistyön asialistalle aivan uudella tavalla. Se havainnollistaa myös sellaisten uusien yhteistyömuotojen tarvetta, jotka voivat kasvattaa Pohjoismaiden lisäarvoa ja parantaa Pohjoismaiden näkyvyyttä kansainvälisissä yhteyksissä.

Pohjoismaiden ministerineuvosto priorisoi EU:n ja Pohjoismaiden muiden lähialueiden kanssa tehtävää yhteistyötä. EU:n Itämeri-strategiaan liittyvää yhteistyötä sekä kolmen Baltian maan kanssa tehtävää tutkimus- ja koulutus-

yhteistyötä jatketaan. Venäjän kanssa tehtävää yhteistyötä ollaan kehittämässä, ja arktisen yhteistyön tarvetta ja mahdollisuuksia arvioidaan. Myös nykyisiä painopistealueita arvioidaan jatkuvasti. Ministerineuvosto arvioi yhteistyön tarvetta ja mahdollisuuksia Aasiassa muun muassa siellä tehtävän nykyisen pohjoismaisen verkostoyhteistyön kokemusten valossa. Muita panostuksia arvioidaan suhteessa tarpeisiin ja mahdolliseen lisäarvoon, priorisointeihin ja käytettävissä oleviin resursseihin.

Miten Pohjoismaat tekevät yhteistyötä

Taluskriisi on muuttanut sekä globaaleja pelisääntöjä että kansallista ja pohjoismaista poliittista asialistaa. Pohjoismaisten globalisaatiohankkeiden ja ennen kaikkea maiden välisen kasvaneen tutkimus- ja innovaatioyhteistyön vuoksi tarvitaan entistä enemmän rajat ylittävää pohjoismaista yhteistyötä. Globalisaatiohankkeet ja huippututkimusaloite ovat muuttaneet pohjoismaisten toimijoiden ja laitosten rooleja. Sekä pohjoismaisten laitosten välinen että muiden toimijoiden kuten Pohjoismaiden ja EU-maiden tutkimusta rahoittavien elinten kanssa tehtävä yhteistyö on erittäin tärkeää, jotta pystyisimme saavuttamaan kansainvälisesti huippuluokan tuloksia.

Menestyksenkäs pohjoismainen yhteistyö ja pohjoismainen lisäarvo edellyttävät hyvää koordinaointia ja vuorovaikutusta kansallisen tason ja kansallisten panostusten kanssa. On tunnettava ja kehitettävä prosesseja, jotka nivovat yhteen kansalliset ja pohjoismaiset toimenpiteet. Kaikki pohjoismaiset aloitteet on jalkautettava kansallisesti. On myös tärkeää kiinnittää entistä enemmän huomiota siihen, mitkä yhteistyötasot ovat kussakin tilanteessa pohjoismaisen lisäarvon kannalta optimaalisia.

Pohjoismainen yhteistyö voi toimia kolmella tasolla:

- kokemustenvaihtoon perustuva pohjoismainen yhteistyö
- aloitteisiin perustuva pohjoismainen yhteistyö
- pohjoismainen yhteistyö muovattaessa globaaleja kannanottoja.

Strategiakaudella 2011–2013 MR-U kehittää pohjoismaista yhteistyötä

- selkeyttämällä päätöksentekoprosesseja ja vastuunjakoa
- vahvistamalla neuvonantaja- ja asiantuntijaryhmien ja koulutus- ja tutkimusvirkamieskomitean (ÄK-U) välistä vuorovaikutusta ja kokemustenvaihtoa
- vahvistamalla MR-U:n ja MR-SAM in sekä muiden ministerineuvostojen ja Pohjoismaiden neuvoston välistä poliittista vuorovaikutusta kaikkia osapuolia kiinnostavien tehtävien ratkaisemiseksi
- arvioimalla uusia yhteistyömuotoja, esimerkiksi verkostoja ja johtavan maan vastuuta silloin kun se on asianmukaista

- laatimalla yleiskatsauksen tutkimusyhteistyöstä ja pohjoismaisesta tutkimus- ja innovaatioalueesta
- panemalla täytäntöön tutkimusyhteistyöalan hallinto- hankkeiden suosituksia
- luomalla ja kehittämällä hyvää virkamiestason yhteistyötä, jolla varmistetaan tutkimusalan hyvä hallinto ja vuorovaikutus
- vahvistamalla ÄK-U:n ja pohjoismaisten laitosten NordForskin, Pohjoismaisen innovaatiokeskuksen (NICE) ja Pohjoismaisen energiantutkimuksen (NEF) sekä korkeasteen koulutuksen ja tutkimuksen välistä yhteistyötä
- vahvistamalla viestintää muun muassa sosiaalisen median avulla.

Seuranta ja arviointi

Priorisointien ja pitkän aikavälin seurannan sekä strategian, vuotuisten puheenjohtajaohjelmien ja sihteeristön toimintasuunnitelman välisen vuorovaikutuksen varmistamiseksi järjestetään vuosittain kokous, jossa ovat mukana senhetkinen ja kaksi tulevaa puheenjohtajamaata.

Opetus- ja tutkimusministerineuvoston strategian 2011–2013 tavoitteiden toteutuminen ja menestyskriteerit – Pohjoismaiden ja itsehallintoalueiden kokema lisäarvo – arvioidaan sisäisesti MR-U:ssa.

norden

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Ved Stranden 18
DK-1061 København K
www.norden.org

Osaamisella vihreää kasvua ja hyvinvointia

Osaamisella vihreää kasvua ja hyvinvointia on koulutus- ja tutkimusministerineuvoston (MR-U) koulutus- ja tutkimusalan strategia 2011–2013. Strategia antaa yleiskuvan Pohjoismaiden koulutus- ja tutkimusyhteistyön päätavoitteista vuosina 2011–2013.

ANP 2010:794
ISBN 978-92-893-2181-5